

مقتل

روایتِ حماسہ سید الشہداء علیہ السلام در روز عاشورا

مرتضیٰ وافی

سرشناسه: وافى، مرتضى، ۱۳۴۹ -
 عنوان قراردادى: مقتل الحسين عليه السلام قتل العبره ابن على قائد البره. فارسى
 عنوان و نام پديدآور: مقتل قتل العبره: روايت حماسه سيدالشهدا عليه السلام در روز عاشورا / تاليف و تدوين
 و حاشيه مرتضى وافى؛ ترجمه و تصحيح على عباس آبادى، مرتضى وافى؛ ويرايش و مقابله سيد محمد بصام.
 مشخصات نشر: قم: كتاب جمكران، ۱۳۹۹.
 مشخصات ظاهري: ۲۴۸ ص. ۹×۱۹/۵ س. م.
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۳۶۶۱-۷
 وضعيت فهرست نويسى: فيبا
 يادداشت: فارسى- عربى.
 يادداشت: چاپ قبلى: انتشارات روز هم، ۱۳۹۵.
 يادداشت: كتابنامه: ص. ۲۴۷ - ۲۴۸.
 عنوان ديگر: روايت حماسه سيدالشهدا عليه السلام در روز عاشورا.
 موضوع: حسين بن على (ع)، امام سوم، ۴ - ۶۱ ق.
 موضوع: Hosayn ibn Ali, Imam III, ۶۱-۶۲۵.
 موضوع: واقعه كربلا، ۶۱ ق.
 موضوع: Karbala, Battle of, Karbala, Iraq, ۶۸۰.
 شناسه افزوده: عباس آبادى، على، مترجم، مصحح
 رده بندى كنكره: BP۴۱/۵
 رده بندى ديويى: ۲۹۷/۹۵۳
 شماره كتابشناسى ملي: ۷۲۹۳۲۷۲

نام كتاب: مقتل مظلوم
 تأليف و تدوين و حاشيه: مرتضى وافى
 ترجمه و تصحيح: على عباس آبادى / مرتضى وافى
 ويرايش و مقابله: سيد محمد بصام
 حروف چينى: محمد صادق پيام
 نمونه خوانى: آمنه موسوى
 فرمت داخلى: مسعود صفارنژاد
 صفحه آرايى: سيد على ميرحسينى
 نقاشى روى جلد: استاد حسن روح الامين
 چاپ: پاسدار اسلام
 نوبت چاپ: اول، تابستان ۱۳۹۹
 شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
 قيمت: ۳۵,۰۰۰ تومان
 ناشر: انتشارات كتاب جمكران
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۳۶۶۱-۷
 بازرگانى كتاب جمكران: ۰۹۱۹۲۵۵۲۰۳۰

فهرست

- ۱۱ پیش گفتار:
- ۱۶ چند نکته مهم
- ۱۹ رؤیای امام حسین علیه السلام
- ۲۲ ساماندهی سپاهیان
- ۲۵ احتجاج یزید بن خُصَیْم رضی الله عنه
- ۲۸ احتجاج امام حسین علیه السلام
- ۴۱ محاصره امام حسین علیه السلام
- ۴۴ گفت و گوی امام حسین علیه السلام با عمر بن سعد
- ۴۶ احتجاج یزید بن خُصَیْم رضی الله عنه
- ۴۹ آخرین احتجاج امام علیه السلام
- ۵۵ احتجاج زُهَیْر بن قین رضی الله عنه
- ۵۶ تیرباران سپاه امام علیه السلام
- ۶۰ مقتل عبدالله بن عُمَیْر رضی الله عنه
- ۶۶ نفرین امام علیه السلام بر ابن حوزة
- ۶۸ توبه ی حُزَیْن یزید ریاحی رضی الله عنه
- ۷۲ مقتل جناب حُزَیْن یزید ریاحی رضی الله عنه
- ۷۵ مقتل جناب مسلم بن عوسجه رضی الله عنه
- ۷۸ مقتل جناب عمرو بن قُروه رضی الله عنه
- ۸۱ آخرین نماز امام علیه السلام

- ۸۶ به سوی بهشت
 ۸۹ مقتل جناب حبیب بن مظاهر علیه السلام
 ۹۲ مقتل جناب زهیر بن قین علیه السلام
 ۹۳ مقتل جناب نافع بن هلال علیه السلام
 ۹۴ مقتل جناب ابو ثمامه صیداوی علیه السلام
 ۹۶ مقتل پسران عَزْرَة غِفاری
 ۹۶ عبدالله و عبدالرحمن علیهما السلام
 ۹۸ مقتل دو جوان جابری حارث و مالک بن سریع علیهما السلام
 ۱۰۰ احتجاج و مقتل حنظله شامی علیه السلام
 ۱۰۴ مقتل عابس شاکری علیه السلام
 ۱۰۶ مقتل جناب ابو شعثنای کندی علیه السلام
 ۱۰۸ مقتل غلام ابوذر علیه السلام
 ۱۱۱ مقتل عمرو بن خالد علیه السلام
 ۱۱۳ جسارت دشمن به امام علیه السلام
 ۱۱۸ مقتل غلام ترک اسلم بن عمرو علیه السلام
 ۱۲۰ مقتل پسر شهید علیه السلام
 ۱۲۵ مقتل عروَة بن غِفاری علیه السلام
 ۱۲۵ مقتل حضرت علی اکبر علیه السلام
 ۱۳۹ مقتل حضرت قاسم علیه السلام
 ۱۴۶ مقتل عبدالله بن مسلم علیه السلام
 ۱۴۹ مقتل برادران حضرت عباس علیهما السلام
 ۱۵۰ مقتل ابوالفضل العباس علیه السلام
 ۱۶۷ یاری طلبیدن امام علیه السلام

- ۱۶۸..... مقتل نوزاد شیرخوار علیه السلام
- ۱۷۴..... دلگویه های امام علیه السلام با شهدا
- ۱۷۸..... وداع امام علیه السلام
- ۱۷۸..... با اهل حرم علیهم السلام
- ۱۹۰..... وداع امام علیه السلام با دخترش حضرت سکینه علیها السلام
- ۱۹۳..... وداع امام علیه السلام با خواهرش حضرت زینب علیها السلام
- ۱۹۵..... آخرین پیکار امام حسین علیه السلام
- ۲۰۴..... اصابت سنگ بر چهره امام حسین علیه السلام
- ۲۰۵..... اصابت تیر بر قلب امام حسین علیه السلام
- ۲۱۰..... تعرض به خیام امام حسین علیه السلام
- ۲۱۲..... مقتل عبدالله بن حسن علیه السلام
- ۲۱۷..... حضرت زینب کبری علیها السلام بر روی قل
- ۲۱۸..... مقتل سید الشهداء علیه السلام
- ۲۲۴..... جسارت شمر (لعنة الله علیه) به امام علیه السلام
- ۲۲۸..... پاورقی ها و توضیحات
- ۲۴۷..... کتاب نامه

أَنَا

قَدِيرُ الْعَمَلِ

لَا يَذْكُرُنِي مُؤْمِنٌ إِلَّا اسْتَعْبَرَ

مَنْ كَشْتَهُ اشْكُمُ

هیچ مؤمنی مرا یاد نمی کند، مگر آنکه

دوست دارد برای من بگریزد.

باب ۳۶

کامل النیرات

پیش‌گفتار:

بسم الله الرحمن الرحيم

پیش‌گفتار:

پیش از مطالعه و مرور مقتل نکات ذیل با دقت مطالعه شود.

۱. این کتاب با نام "مقتل مظلوم" تلفیقی از متون ۳۰ مقتل و کتاب تاریخی است که عموماً تا قرن یازدهم هجری و به بیش از تألیف کتاب بحارالانوار برمی‌گردد. آن هم کتاب‌هایی که در میان اهل علم مؤثر و مورد استفاده بوده است.

۲. روایت این مقتل اختصاص به سحرگاه روز عاشورا تا لحظات شهادت حضرت سیدالشهدا در (حدود ده ساعت) داشته و در این میان به همراه برخی خطابه‌ها به نقل پاره‌ای از حالات و مقتل اصحاب الحسین علیهم‌السلام و بنی‌هاشم نیز پرداخته است.

۳. ترجمه‌ی این مقتل به زبانی شیوا و ساده نگاشته شده تا برای کسانی که در ایام و مناسبت‌ها اراده‌ی توسل و عرض ارادت دارند و با متن و واژه‌های ادبیات عرب آشنا نیستند نیز قابل استفاده باشد.

۴. اعراب‌گذاری متن عربی، با نظارت فضلالی حوزوی و کارشناسان ادبیات عرب انجام گرفته تا برای مبلغان و مداحان که سعی در حفظ یا ارایه اصل متن در مجالس مذهبی خود دارند مفید واقع گردد تا جایی که متن مقتل به تدریج در جامعه رواج یافته و صحیح‌خوانی شود.

۵. بسیاری از بزرگان و علما در رسم مقتل خوانی کوشا بوده و مجالس مذهبی به ویژه ایام محرم و روز عاشورا را با این سنت اداره می‌کردند و بسیاری از مراجع و بزرگان در فرمایش مقام معظم رهبری دامت برکاته تأکید به روخوانی و استفاده از مقاتل معتبر شده است که این هدف جز با تهیه یک متن یکدست، روان، برگرفته از متون مستند و پرهیز از نقل‌های اختلافی و شبهه‌برانگیز تأمین نمی‌شود.

۶. فهرست کتاب در چاپ جدید به همراه تجدید نظر و اضافات و نقل برخی منابع و مأخذ در حواشی کتاب بر غنای علمی آن افزوده و راه برای گسترش سنت مقتل خوانی معتبر باز می‌نماید.

شایسته است تا در آینده اصحاب قلم در این مسیر برای پیش از عاشورا و وقایع بعد از عاشورا نیز اقدام نموده و حتی شرح مصائب تمامی معصومین علیهم‌السلام را بر همین روش و منوال تدوین نمایند.

۷. کهن‌ترین کتاب‌هایی که در این مقتل از آن بهره برده‌ایم متون ذکر شده از «ارشاد» شیخ مفید (م ۴۱۳)، مقتل ابی مخنف (م ۱۵۷)، کتاب کامل الزیارات ابن قولویه (م ۳۶۱ ق) بوده است و در نگارش آن بر اساس ادبیات روز به ندرت دخل و تصرفاتی انجام شده مانند کلمه فسطاط و بیوت و خیام که هر سه در دوره‌هایی از تاریخ به کار رفته و در این متن یکدست شده‌اند.

۸. مجموعه آثاری که از گذشتگان درباره‌ی امام حسین علیه‌السلام تا پایان قرن دهم موجود بوده است به بیست عنوان نمی‌رسد و این فاجعه از روی کم‌کاری و یا به بی‌مبالاتی در نگاه‌داری و یا جنایت دشمنان در از بین بردن آثار و کتاب‌خانه‌ها برمی‌گردد. ضمن آن که در این میان آثار خرافه‌آمیز و آمیخته با مجهولات و تحریفات کم نیست.

۹. به ویژه در قرن دوازدهم و سیزدهم بدترین تصویر از امام حسین علیه‌السلام و

قیام او و یارانش ارائه گشته و در این آثار نه به عنوان مظهر شجاعت و حماسه و آزادگی که به عنوان مردی دست بسته - العیاذ بالله - بی چاره و اهل التماس و تمنا معرفی شده است و به قلم یکی از صاحب نظران در این حوزه «مقتل امام حسین علیه السلام کربلا نبود، آنجا مشهد آن حضرت بوده و مقتل او برخی از همین کتاب ها و آثار است که امام حسین علیه السلام در این کتاب ها کشته شده، آرمان و اهداف حضرت سیدالشهدا و آزادگی و ستم ستیزی و غیرتش در این کتاب ها نه تنها ناگفته مانده که عکسش گفته شده است.» کتاب هایی چون اکسیرالعبادات از فاضل دربندی، اسرار الشهادة و بخشی از فرازهای تذکرة الشهداء شریف کاشانی از همین مقوله است.

۱۰. آنچه در برخی آثار و مقاتل دیده می شود تصویری از امام حسین و آل الله است که بیشتر دست مایه ی گریه هستند تا کشتی نجات و طریق هدایت از این رو بر مقتل خوانان است که در میان مجالس خود از نکته های اخلاقی، اجتماعی و مسائل روز نیز بهره ببرند.

۱۱. در هنر مقتل خوانی همین بس که می بایست با تکیه بر اصل متن گاه به ترسیم یا تجسم و یا پرورش مصیبت پرداخت، هنر گریز و بیان زبان حال و استفاده از اشعار حماسی و سوگ در میان مقتل خوانی به تأثیر بیشتر آن بر حال مستمع می انجامد. و این خود نیازمند آموزش و زانوزدن در محضر اساتید فن است که:

گلی که تربیت از دست باغبان نگرفت
اگرز چشمه خورشید سرزند خود اوست!

۱۲. کتاب های مقتل گرچه گاهی ترکیبی از روایات تاریخی است و مخدوش می نماید اما می بایست اذعان کرد که تنوع راویان و صدور اخبار آن چنان متواتر و متظافر است که ضعف سند و محتوا را در

بسیاری مرتفع کند.

آن چنان که گفته‌اند برخی از روایات معتبر عاشورا از اهل بیت علیهم‌السلام حاضر در واقعه، خبرنگاران شاهد ماجرا، کوفیان حاضر در لشکر دشمن، ائمه معصومین علیهم‌السلام و خاطره‌های بازگو شده در تاریخ کوفه و برخی مردمان شاهد ماجرا یا بی‌طرف و نظاره‌گر مانند طایفه بنی‌اسد و متون زیارت و ادعیه مأثوره که از ناحیه اهل بیت و یا متن زیارت عاشورا است به ما رسیده است و کم‌تر واقعه‌ی تاریخی است که این‌گونه در هر قرن و هر نقطه‌ای به تواتر در مجالس به آن پرداخته و ماندگار شده باشد.

۱۳. گرچه ما نیازمند اجتهاد تاریخی و به یک معنا «فقه‌التاریخ» بوده و هستیم و گاه در این جهت از عالمان بسیاری نوعی سهل‌انگاری و فراموشی را دیده‌ایم اما آنچه از عاشورا به ما رسیده است آن قدر عظیم و قابل توجه هست که نیازی به بازخوانی برخی وقایع ضعیف و غیرمستند نداشته باشیم. حکایاتی که گاه نه اصلی در تاریخ دارند و نه شأن و جایگاه اهل بیت و معصومین علیهم‌السلام و اولیای الهی چنین اقتضائاتی را، قابل نقل نیستند.

۱۴. انگیزه‌ی ما در تدوین این مقتل، پرهیز و دوری از رسم خیال‌پردازی، تکیه بر آمار و ارقام عجیب و غریب در کشته‌های دشمن، وصف نامأنوس اهل بیت در قد و قامت و چشم و خط و خال، اغراق و غلو در شأن اهل بیت و افراط و تفریط در رسم توسل و عرض ارادت بوده که با «منطق تعظیم شعائر» و «هدف وسیله را توجیه می‌کند» دامن‌گیر برخی مجالس ما شده است تفکری که حسین علیه‌السلام را به عنوان اسطوره‌ای دست‌نیافتنی و مافوق انسان معرفی می‌کند و او را از الگو و نمونه‌ای برای جامعه‌ی امروز، انسان امروز و دنیای امروز دور می‌دارد. مولایی که باید بازخوانی گردد تا برای همه انسان‌های

آزاده، مظهر کمال و حریت و عقلانیت و احساس برین مدّ نظر قرار گیرد. امامی که از لابلای برخی خواب‌ها و رؤیاها و کرامات و معجزات خود ساخته و خود پرداخته برمی‌خیزد، امام باز مظلوم و باز کشته‌ای است که می‌بایست دوباره بر آن گریست.

۱۵. در پایان ضمن سپاس از تمامی کسانی که مرا در این مسیر مشوق بوده و یا حمایت مادی و معنوی داشته‌اند وظیفه دارم از لطف دوستان و اساتیدم استاد مهدی امین‌فروغی، استاد محمد اسفندیاری، دکتر محمدجواد فهیمی راد، مهندس حمید شرکت معصوم، مهندس مجید محمدی، مهندس همایونی، مهندس حمید علیپور، مهندس احمد جریان، مهندس غلامرضا علیزاد، آقایان منصور رضایی، محمدحسن برجیان، حجت الاسلام بذرکار، برادران جابری و به‌ویژه از دوست عزیزم حاج مجتبی قاسمی و حاج ابوالفضل علمچی، سپاسگزاری کرده و پیشانی شکر بر آستان حضرت ذوالجلال بسایم که پس از سی سال نوکری به این بنده‌ی ناچیز توفیق خدمت به آستان ولی خود ابا عبدالله الحسین (علیه السلام) مولی‌الکونین را عنایت فرمود!

مرتضی وافی

حوزه علمیه قم / ۱۳۹۹

مؤسسه خانه خورشید

چند نکته مهم

چند نکته:

اول: پیرامون قضایای کربلا مثل نقل رؤیای صادقه یا ماجرای قتلگاه می‌بایست در روایات تاریخی، کلامی از سید الشهداء علیه السلام یا بازماندگان واقعه کربلا از اهل بیت یا نقل لشکر دشمن یا شاهدان بی‌طرف ماجرا یا خبرنگاران حاضر در واقعه یا از اهل بیت عصمت و طهارت و معصومان پیش و بعد از امام حسین علیه السلام به ما رسیده باشد و این شش طریق روایت تاریخ عاشورا، با همه قدمت، پیچیدگی‌ها و فراز و نشیب روزگار از زمره مستندترین تاریخ‌ها قرار داده است.

دوم: در موضوع نقل تاریخ عاشورا در مقتل خوانی سه نظر ارائه شده است:

۱. عده‌ای بر آنند که فقط و صرفاً باید روایاتی را خواند که معتبر است و به معنای دیگر مصدرهایی چون مقتل ابن مخنف برگرفته از ارشاد و مقاتل الطالبین را می‌توان فقط معتبر دانست.
با این نگاه بسیاری از مقاتل و کتب تاریخی از گردونه خارج می‌شود، حتی بخشی از کتاب اللهوف سید بن طاووس رحمته الله علیه و یا بحار الانوار علامه مجلسی رحمته الله علیه و یا تاریخ طبری و ...

۲. نگاه دوم بر این است که هر چه از روایت تاریخ عاشورا به ما رسیده به شرط آن که رعایت شأن اهل بیت علیهم السلام شود و تعظیم شعائر را موجب گردد، مجوز نقل دارد و راوی و ناقل آن به شرط اخلاص و

نیت پاک مأجور است. إن شاء الله.

۳. واما نگاه ما براین است که مادر نقل تاریخ عاشورا و مرثیه خوانی دو جهت را در روایات می بینیم؛ اعتبار و استناد.

آن چه به خطباء و ذاکران و مستعلمان تأکید می شود آن است که لااقل مرثیه ها را مستند بخوانند و بدانند و یا از کتابی که عالمی روایات آن را نقل کرده است مرثیه خوانی کنند.

اگرچه شاید از اعتبار دقیقی در نقل روایت برخوردار نباشد.

در این جهت عمده روایات تاریخی این کتاب لااقل از کتاب موسوعه کلمات الامام الحسین (علیه السلام) که پژوهشگرده باقرالعلوم (علیه السلام) حوزه علمیه قم منتشر کرده است، برداشت شده است و اسناد آن نیز از کتب مورد اشاره در حاشیه آورده شده است.

